

Ewa DOMAGAŁA-ZYŚK, Aleksandra BOROWICZ, Renata KOŁODZIEJCZYK, Klaudia MARTYNOWSKA (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli*, Lublin: Episteme 2021, ss. 1010.

DOI: <http://doi.org/10.18290/rped.21133.10>

Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli to publikacja powstała na okoliczność jubileuszu 49-lecia pracy naukowej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie Profesor Doroty Kornas-Bieli. Księga dotyka esencji dorobku i doświadczenia naukowego Jubilatki słowami 46 Autorów z Polski i świata. We wstępie czytelnik zapoznaje się z osobą Profesor, a następnie znajduje krótkie wprowadzenie w tematykę publikacji: „Każdy z opublikowanych tu tekstów jest swoistym darem złożonym przez Autorów dla podkreślenia zaangażowania Jubilatki w różne sfery życia: od troski o dziecko prenatalne, przez towarzyszenie integralnemu rozwojowi osobistemu, rodzinnemu i społecznemu osób w różnym wieku, poprzez zagadnienia wsparcia, terapii i inkluzji osób z niepełnosprawnościami aż po namysł nad rolą Uniwersytetu” (Domagała-Zyśk i wsp., 2021, s. 14).

Listy gratulacyjne: Arcybiskupa Metropolity Lubelskiego Stanisława Budzika; rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ks. prof. dr. hab. Mirosława Kalinowskiego; Dziekana Wydziału Nauk Społecznych KUL, dr. hab. Arkadiusza Jabłońskiego, prof. KUL; Dyrektora Instytutu Pedagogiki WNS KUL, dr. hab. Piotra Magiera oraz Przewodniczącego Zespołu/Sekcji Pedagogiki Chrześcijańskiej KNP PAN, ks. prof. dr. hab. Mariana Nowaka stanowią swoiste preludium do pięciu rozdziałów, w których podjęto próbę nawiązania do działalności naukowej Jubilatki oraz jej barwnego i zaangażowanego społecznie życia. Wśród współautorów poszczególnych części znajdują się sławni i inspirujący profesorowie, zwierzchnicy, współpracownicy, studenci oraz rodzina i przyjaciele.

Na kartach pierwszego rozdziału „Z życia i działalności naukowej” została zaprezentowana osoba Pani Profesor Doroty Kornas-Bieli przez pryzmat noty biograficznej oraz imponującego, prawie stustronicowego zbioru publikacji, wystąpień, podejmowanych aktywności na szczeblu naukowym, organizacyjnym i dydaktyczno-społecznym. Czytelnik poznaje Jubilatkę jako Ambasadora dewizy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II „Deo et Patriae” propagowanej w świecie od przeszło wieku. Tę część wieńczy bogaty w osobiste wspomnienia wywiad z Jubilatką. Barwna opowieść o drodze prowadzącej do sukcesów w pracy naukowej i społecznej. Poznajemy historie rodzinne, znaczące doświadczenia, za którymi stały nieraz spotkania ze

sławnymi, ale przede wszystkim ważnymi dla Niej osobami, ewangeliczną wiarę i „wycucie” Kościoła. Trudno nie zgodzić się z Marią Wilczek, że to „piękne życie” (2021, s. 133). Swoistą puentą rozdziału i określeniem fundamentu, na jakim opiera się Jubilatka, są słowa Jej medytacji nad Tryptykiem Rzymskim Jana Pawła II i osiem stron galerii zdjęć.

Rozdział drugi „Początki życia” otwiera tekst Z. Stępniewskiej, w którym nie-trudno dostrzec fascynację nad życiem, jego pierwotnymi formami, zależnościami zachodzącymi w przyrodzie, a w konsekwencji początkami życia ludzkiego. Autorka zwraca uwagę, że ingerowanie w proces powstania człowieka nie może pozostać moralnie obojętne i powinno być zabezpieczone prawnie. Kolejne artykuły również wpisują się w szeroko rozumianą kulturę życia. Ks. M. Nowak wskazuje na wychowanie do życia jako wartości, którego szczególną misją jest troska i ochrona tejsze wartości. Autorki M. Ryś i U. Tataj-Puzyna kierują uwagę czytelnika na okres pre-, peri- i post-natalny, w stronę dzieci z chorobami letalnymi, którym należy się szacunek i ochrona. Zwracają uwagę na potrzebę wczesnej diagnostyki oraz wczesnej opieki w hospicjach perinatalnych, ale również wspieranie rozwoju i wychowanie młodych ludzi „zgodnie z zasadami cywilizacji miłości” (Ryś, Tataj-Puzyna, 2021, s. 216). O istotności wczesnej diagnostyki, jej interdyscyplinarnym charakterze, pisze również M. Bidzan. Konsekwencje pierwszych doświadczeń mają znaczący związek z dobrostanem oraz pracą terapeutyczną z rodzinami, szczególnie w sytuacji dzieci zagrożonych wcześniactwem lub przedwcześnie urodzonych, w tym z ciąż mnogich. Ważnym wątkiem w naukowo-popularyzatorskiej działalności Jubilatki jest doświadczenie oraz leczenie niepłodności. Temat ten rozwija Cz. Noworol, kierując uwagę na żeński personel klinik leczenia niepłodności prezentuje badania nad inteligencją moralną i motywacją osiągnięć. B.A. Krzemińska ukazuje wyniki badań jakościowych dotyczących wspomaganej prokreacji w narracjach kobiet. R. Kleszcz-Szczyrba zapoznaje czytelnika z traumą prewerbalną i więziami, nad którymi można pracować od momentu poczęcia. Prenatalnym okresem życia człowieka zajmuje się również A. Biela-Wołośńkiej analizując jego lingwistyczny wymiar. Aspekt rodzicielstwa nieuwarunkowanego cechami dziecka, ale dojrzewającego od momentu poczęcia, to tematyka tekstu A. Wąsińskiego.

W rozdziałach autobiograficznych – mówiących o spotkaniach Autorów z Profesor Dorotą Kornas-Biela – wybrzmiewa wielokierunkowe zaangażowanie w obronę życia ludzkiego. A. Szymański wspomina zainicjowanie przez Jubilatkę Sekcji Psychologii Prenatalnej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz promocję postaw pro-life, E.H. Kowalewska prezentuje działania w przestrzeni społecznej we współpracy z organizacją Human Life International.

O osobistym towarzyszeniu Jubilatki, jako „Przyjaciela Poczętego”, pisze M. Jakubowska – zarówno przy początkach życia własnych dzieci, dzieci swoich bliskich oraz tych, przez których o modlitwę była proszona. W tym rozdziale poznajemy Profesor Kornas-Bielę jako autorkę biografii prof. W. Fijałkowskiego (Fijałkowski, 2021), konsultantkę podręczników do programów szkolnych w zakresie wychowania do

życia w rodzinie (Król, 2021) oraz mentora naukowego w zakresie podmiotowości rodzających kobiet i ich dzieci (Chołuj, 2021), a także ekologicznej prokreacji (Ślizień-Kuczapska, 2021), jak również jako założycielkę Pierwszego Podyplomowego Studium Wychowania Prorodzinnego i Seksualnego (Ryszka, 2021).

„Integralny rozwój osobisty, rodzinny, zawodowy” to tytuł trzeciego rozdziału Księgi Jubileuszowej, na którego początku czytelnik spotyka bogatą argumentację wartości niepodważalnej, jaką jest godność ludzka. Teoretyczne odniesienie godności do katolickiej nauki społecznej, jakiego dokonał tutaj ks. J. Mariański, podkreśla potrzebę zauważenia godności w polityce i mass mediach nie tylko poprzez podejmowanie środków zaradczych, ale jej permanentne respektowanie. W dalszej części znajdują się treści łączące się z życiem dorosłym człowieka, uwzględniając wszystkie jego stadia (Walesa, 2021), tj. od wczesnej dorosłości, przez dorosłość związaną z intensywnym rozwojem i aktywnością zawodową po starość zakończoną śmiercią. Zdaniem W. Półtawskiej ten ostatni etap wymaga szczególnej uwagi rodziców, którzy powinni dbać o relacje z dziadkami: „Człowiek ma prawo do pięknej ludzkiej śmierci, a dzieci powinny w domu dowiedzieć się, że śmierć jest przejściem do Nieba, i że dziadek czy babcia umierając dalej istnieje w Niebie, gdzie rodzina się spotka” (Półtawska, 2021, s. 402). Całość życia zaś powinna być oparta na Chrystusie, który ukazuje wzory relacji. Tematykę związaną z rodzicielstwem, związkiem rodziny z procesem kształtowania osoby, jej postaw wobec otaczającej rzeczywistości odnaleźć można w tekstach: J. Szopińskiego, L. Bakiery, D. Opozdy, T. Rostowskiej. Rozwój człowieka nieuchronnie związany jest z przemijaniem. To temporalne ujęcie czasu w wymiarze psychologicznym jako przeszłości, teraźniejszości i przyszłości stało się tematem tekstu S. Steuden. Na kolejnych stronach M. Zawada maluje słowem obraz Trójcy Świętej, której „ikoną jest człowiek” (2021, s. 510). Dalej znajduje się projekt badawczy J. Śliwaka, D. Zarosińskiej i U.K. Kuśmierczyk, poświęcony poszukiwaniom zależności między typami samoświadomości a relacją do Boga w grupie religijnej Przyjaciele Oblubieńca. Na odniesienie do Jezusa w praktyce zawodowej nauczyciela, jako słuszny kierunek, zwracają uwagę A. Fudala i A. Rynio. Autorki, czerpiąc wzorce z pedagogii Ruchu Focolari, przywołują pożądane cechy nauczyciela i wychowawcy: „nienaganność moralna, dawanie dobrego przykładu i ciągła praca nad sobą, zaangażowanie, zapał i kompetencja, otwarcie na to, co nowe, zadaniowe podejście do problemów, umiejętność słuchania i prowadzenia dialogu, szacunek i miłość do wychowanka, budzenie w nim poczucia własnej godności, ideałów, odwagi i nadziei, pomaganie uczniowi w rozwoju, a także poświęcenie i radość z podarowania siebie w powołaniu nauczycielskim” (2021, s. 564-565). Religijność i duchowość w kontekście psychologii pozytywnej, które w odniesieniu do badań i teorii przedstawia L. Zysberg, to komponenty ułatwiające – obok napotykanych słabości – dostrzeganie mocnych stron na przestrzeni całego życia człowieka. Natomiast B.J. Ertelt porusza kwestie przejścia na emeryturę: gotowość do niej oraz różnice między pytaniami i preferencjami polskich i niemieckich emerytów.

Echo poruszanej problematyki zawodowej bezpośrednio można znaleźć u P. Nowika – w odniesieniu do myśli ks. Stefana Wyszyńskiego na temat prawa pracy i samej pracy (w tym również organizacji i wypracowywania coraz wyższych tzw. „norm”). Natomiast K. Martynowska zwraca uwagę na możliwe relacje istniejące między liderem i sukcesorem w firmie rodzinnej, a także na poparte badaniami zależności między typem sukcesora, jego cechami a jego przedsiębiorczością. Kolejnym zagadnieniem, związanym z tematyką zawodową, jest prokrastynacja w pracy omówiona na przykładzie nauczycieli klas początkowych w odniesieniu do pracy zdalnej. Oczekiwana stała aktywność nauczyciela w zakresie poszerzania swoich kompetencji to – jak przedstawiają w badaniach J. Wontorczyk-Łaciak i A. Wontorczyk – nie zawsze możliwe do podjęcia wyzwanie. Budowanie dobrych i efektywnych zespołów jest umiejętnością pożądaną wśród szefów, koordynatorów zespołów itp. Grupa, którą jako przykład podaje W. Biela, porównując ją do kotów – z uwagi na „podobieństwo cech charakterów” – to eksperci zajmujący się inżynierią oprogramowania i tworzący zespoły programistów.

Swoiste zakończenie tego rozdziału tworzą, podobnie jak w poprzednim, osobiste wspomnienia spotkań z Jubilatką podczas Mariapoli (L. Mycielski OSB, ks. R. Saltini), w murach uniwersyteckich „podbijania” naukowego świata (ks. M. Studnik SVD) czy w gościnnych progach domu Państwa Bielów (D. Salik, W. J. W. Danielewicz).

Zbiór artykułów zebranych w rozdział czwarty: „Wsparcie, terapia, inkluzja” to rozważania teoretyczne, ale też przykłady, zwracające uwagę czytelnika na osoby doświadczające niepełnosprawności czy problemów zdrowotnych. Teksty rozpoczynające rozdział poruszają problematykę niepełnosprawności z perspektywy bogatych doświadczeń, jak też wnikliwie prowadzonych badań. K. Krakowiak kieruje uwagę czytelnika ku osobom z uszkodzonym narządem słuchu, przybliżając ich świat i sposób funkcjonowania, a także obszary stanowiące pole poświadczonych działań dla pedagogiki specjalnej. J. Kirenko porządkuje terminologię związaną z niepełnosprawnością, integracją oraz inkluzją. Autor wyjaśnia, że integracja społeczna to „nie proces dopasowywania osób z niepełnosprawnością do życia w niezmiennym środowisku, ale proces łączenia się światów ludzi z niepełnosprawnością i sprawnych w nową całość, a tym samym jakoś, gdzie każda ze stron musi dokonać prorozwojowej zmiany, by podążać ku doskonałości” (2021, s. 711). Tematyka wsparcia poruszona została przez M. Surdackiego na przykładzie zakonu duchaków prowadzących szpital Świętego Ducha w Rzymie. Artykuł ten może być inspiracją dla współczesnych lekarzy czy pracowników służby zdrowia. Następnie W. Otrębski i M. Różyło przywołują wyniki badań prowadzonych wśród rodziców dzieci z Zespołem Downa, zaś E. i A. Januszewscy, w osobnych artykułach, poruszają zagadnienie zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych: zmaganie się z nimi u dzieci i młodzieży oraz przykład zastosowanej terapii behawioralno-poznawczej. Przybliżając misję Dzieła Lasek: „Dzieło to z Boga i jest dla Boga. Innej racji bytu nie ma. Gdyby zboczyło z tej drogi, niech przestanie

istnieć” (2021, s. 786; za: Czacka, 2008, s. 151)¹ siostra L. Witkowska FSK ukazuje duchowość osób z uszkodzonym narządem wzroku, a niekiedy również słuchu. Zwraca uwagę czytelnika, że jego podopieczni są upoważnieni do korzystania z wszelkich przywilejów i praw jak wszystkie osoby. A. Szudra-Barszcz podejmuje temat niepełnosprawności w ujęciu filozoficznym, przywołując również postać W. Chudego, który dla innych może być przykładem realnego pokonywania ograniczeń identyfikowanych z niepełnosprawnością. M. Biela, poruszając temat endometriozy, uwrażliwia na istotę diagnostyki niepokojących dolegliwości dziewcząt – wchodzących w okres dojrzewania – i kobiet, które podczas menstruacji, bądź innych okresów trwającego cyklu, obserwują u siebie niepożądane objawy. W tematykę rozdziału wpisuje się również praca A. Borowicz, przybliżająca potrzeby i źródła wsparcia (formalne i nieformalne) dla rodziców i dzieci z niepełnosprawnością, wymagających rehabilitacji, również w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju. O szkole – jako drugim po rodzinie środowisku wychowawczym wspierającym dziecko z niepełnosprawnością – pisze R. Kołodziejczyk, opierając swoją pracę na badaniach własnych i swoich studentów. Zintegrowany model projektowania uniwersalnego znajdujemy w tekście E. Domagały-Zyśk jako przykład dydaktyki inkluzyjnej dostosowanej do realiów studiów wyższych i potrzeb studentów z niepełnosprawnością podczas kształcenia uniwersyteckiego.

W części ostatniej, zatytułowanej „Uniwersytet”, znajdujemy wspomnienia nacechowane wspólnymi doświadczeniami uniwersyteckiego życia. Ten rozdział rozpoczyna artykuł M. de Beni, w którym Autor zwraca się do rodziców dziecka w okresie prenatalnym oraz po urodzeniu o pomoc w byciu szczęśliwym. Treść, która powinna zwrócić uwagę każdego czytelnika niezależnie od etapu rozwoju naukowego czy reprezentowanej profesji, zawarta jest w artykule B. Chazana. Można by powiedzieć, że jest tu zawarta istota higieny pracy i przesłanie nie tylko przydatne pracownikom służby zdrowia. „Praca ponad siły, eksploatacja swojego organizmu jest sprzeczna z piątym przykazaniem [...] Jeśli będziemy dbać o siebie, o swoje fizyczne, psychiczne i duchowe siły więcej będziemy mogli dać innym” (2021, s. 958-959). Pewnego rodzaju kontynuację tych myśli można znaleźć w tekście L. Działkowskiej, która refleksji poddaje moralność intencji i moralność czynu, odwołując się m. in. do myśli K. Wojtyły oraz H. Kwiatkowskiej.

B. Pietrulewicz prezentuje wyniki badań porównawczych inteligencji skalami WISC i WISC-R na grupie uczniów polskich i amerykańskich. K. Krakowiak pochyla się nad językiem D. Kornas-Bieli z punktu widzenia polonistki i pedagoga, zarysowując szeroką perspektywę źródeł oraz kontekstu dzieł naukowych i wystąpień Jubilatki.

Większość jednak artykułów ma charakter biograficzny i autobiograficzny. Poznajemy z nich Uniwersytet jako wspólnotę uczących i nauczanych, wspólnie poszukujących prawdy. A. Derdziuk przedstawia sylwetki „lubelskich obrońców życia”:

¹ E. CZACKA (2008). *Dyrektorium*. Łaski: Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża.

ks. T. Stycznia SDS, prof. W. Fijałkowskiego, o. K. Meissnera OSB, dr W. Półtawską, dr H. Gulanowską oraz Z. Dziedzic. A. Biela wspomina niektórych mistrzów „minionych wieków”, z czasów studiowania i pracy naukowej oraz przyjaciół. M. Braun-Gałkowska ukazuje lubelską szkołę psychologiczną, a tekst ubogacają fotografie. Do wspomnień dołącza się M. Surdacki, B. Kiereś, R. Krupa, B. Tomala--Chudzik, B. Sidor-Piekarska, H. Łyszkiewicz-Krupa.

W ostatnim artykule *Osobiście o obliczach* znaleźć można wyjaśnienie tytułu: „Oblicza życia” (Domagała-Zyśk, 2021, s. 1009-1010) niczym swoiste zakończenie pomysłodawczyni Księgi Jubileuszowej.

Wnioski z lektury

Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli to publikacja, która zwraca na siebie uwagę nie tylko poprzez swą objętość 1010 stron, ciekawą szatę graficzną, ale poprzez bogactwo treściowe. To dzieło, w którym redaktorki: E. Domagała-Zyśk, A. Borowicz, R. Kołodziejczyk i K. Martynowska zebrały i uporządkowały artykuły ponad czterdziestu Autorów ze względu na poruszane zagadnienia dotyczące rozwoju człowieka od poczęcia po dojrzałą dorosłość, przez integralny rozwój, aktywność terapeutyczną oraz uniwersytecką. Poruszane kwestie są często trudne, dyskusyjne, niepopularne, skłaniające do refleksji. Przyjęta przez Redaktorki konstrukcja i kolejność artykułów pozwala zasadniczo na uchwycenie dodatkowych wątków w poszczególnych rozdziałach. Spoiwem jest również tematyka oscylująca wokół działalności naukowej, społecznej i osobistej Profesor Kornas-Bieli, problematyka dotycząca człowieka, jego różnych losów i doświadczeń życiowych naznaczonych nieraz trudem i cierpieniem, ale też wiarą, nadzieją i miłością (miłosierdziem), a nawet swoiście rozumianym sukcesem, gdy człowiek swe życie opiera na Bożym fundamencie, jak Profesor Dorota Kornas-Biela, której Autorzy dedykują swoje teksty zebrane w jubileuszową księgę.

Całość rozpoczyna strona tytułowa, w pełni nawiązująca do szaty graficznej okładki, na której znajduje się komputerowa kompilacja fotografii białego astra, „który zakwita, płatki kwiatów tracą nieskazitelną biel, zwijają się, zasychają, dojrzewają nasiona i rozsypują się dookoła. [...] I tak na jednym zdjęciu jest początek i koniec, który nie jest końcem, lecz nowym początkiem”². Publikacja została wydana w 2021 roku w Lublinie przez Wydawnictwo Episteme.

Warto podkreślić, że każdy artykuł poprzedza wstęp, który często jest zapowiedzią poruszonej w artykule problematyki albo/ i zwrotem do Jubilatki. W stopce pierwszej strony artykułu zazwyczaj znaleźć można krótką notę o autorze. Większość tekstów zakończona jest indywidualnie zebraną bibliografią. Przeważającą część stanowią artykuły pisane w języku polskim, ale też znajdują się tu teksty napisane po angielsku, niemiecku i włosku.

² Fragment pochodzący z udostępnionej przez E. Domagałę-Zyśk korespondencji od p. Smolki z Wydawnictwa Episteme.

W Księdze możemy zaobserwować wysoką różnorodność stylu: od wysoce specjalistycznego, rzetelnych artykułów naukowych, poprzedzonych wnikliwymi badaniami, po teksty typowe dla korespondencji wymienianej między przyjaciółmi, wskazujące na zażyłe relacje z Jubilatką i Jej rodziną. Duże ubogacenie stanowią teksty wierszowane, sentencje oraz kopie zasobów prywatnych archiwów fotografii.

Ze względu na jubileuszowy charakter Księgi, artykuły różnią się między sobą poziomem formalnym oraz merytorycznym. Bogactwo tematyczne publikacji może być fascynujące z punktu widzenia biografistyki, historii czy socjologii. Może też inspirować badaczy do zgłębiania tematyki z zakresu pedagogiki specjalnej czy psychopedagogiki prenatalnej. *Oblicza życia...* to źródło wiedzy opartej na naukowych – często zbieranych latami – doświadczeniach, ale to także pełna przesłań księga „mądrościowa”, z jakiej może czerpać każdy, szukający lektury osadzonej w autentycznym życiu konkretnych ludzi czy wskazań, jak być wiernym Prawdzie. To swoiste wyzwanie dla badaczy, którzy prowokowani retorycznym pytaniem K. Krakowiak: „Czy budując własne narracje nad spiętrzoną stosem narracji cudzych, poszukujemy prawdy, czy tylko wiedzy o świecie przedstawionym w narracjach?” (2021, s. 995) otrzymują wskazanie, jak ich twórczość wyglądać powinna.

Na koniec przesłanie, które czasem powinno skłaniać do milczenia, a może przyzwalać na nie...? Z pewnością *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* to publikacja, która – nieraz wzruszając – pobudza do refleksji zarówno sentymentalnej jak też naukowej. Sprzyja zadumie, w której słowa stają się zbędne, bo – cytując S. Steuden (2021, s. 493) – „Wszystko ma swój czas [...] i słowo ma swój czas – jest stosowne lub zbędne”.

BIBLIOGRAFIA

- CHAZAN, B. (2021). Sprawiedliwość, miłość i miłosierdzie z perspektywy lekarza i pacjenta. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 953-966). Lublin: Episteme.
- CZACKA, E. (2008). *Dyrektorium*. Łaski: Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża.
- WITKOWSKA, L. FSK (2021). Duchowy wymiar osoby z niepełnosprawnością. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 784-797). Lublin: Episteme.
- DOMAGAŁA-ZYŚK, E. (2021). Osobiście o obliczach. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 1008-1010). Lublin: Episteme.
- DOMAGAŁA-ZYŚK, E., BOROWICZ, A., KOŁODZIEJCZYK, R., MARTYNOWSKA, K. (red.) (2021). *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli*. Lublin: Episteme.
- FUDALA, A., RYNIÓ, A., (2021). Dialog jako przestrzeń spotkania w perspektywie pedagogiki Ruchu Focolari. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 549-566). Lublin: Episteme.

- KIRENKO, J. (2021). W stronę normalności. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 699-713). Lublin: Episteme.
- KRAKOWIAK, K. (2021). Nad językiem i dziełem profesor Doroty Kornas-Bieli (refleksje polonistki). W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 992-995). Lublin: Episteme.
- PÓŁTAWSKA, W. (2021). Radykalizm i realizm wiary w rodzinie. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 391-402). Lublin: Episteme.
- RYŚ, M., TAATAJ-PUZYNA, U. (2021). Życie i miłość są silniejsze od śmierci. Znaczenie postawy szacunku dla życia w budowaniu cywilizacji miłości. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 199-218). Lublin: Episteme.
- STEUDEN, S. (2021). Kilka refleksji o czasie i mądrości z perspektywy człowieka w późnej starości. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 481-496). Lublin: Episteme.
- WILCZEK, M., (2021). Opowiedz nam o swoim życiu. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 133-167). Lublin: Episteme.
- ZAWADA, M., (2021). Dwie metafory życia osadzonego w Bogu. W: E. DOMAGAŁA-ZYŚK i wsp. (red.), *Oblicza życia. Księga jubileuszowa Profesor Doroty Kornas-Bieli* (s. 497-526). Lublin: Episteme.

Mgr Agnieszka Amilkiewicz-Marek
e-mail: agnieszka.amilkiewicz-marek@kul.pl
Mgr Urszula Kmita
e-mail: urszula.kmita@kul.pl

Magdalena GIERCARZ-BORKOWSKA, *Edukacja domowa jako alternatywa edukacyjna dla dzieci zdolnych*, Wrocław: Wydawnictwo TestTy, 2019.

DOI: <http://doi.org/10.18290/rped.21133.11>

Przedmiotem niniejszej recenzji jest książka poświęcona edukacji domowej, będącej alternatywną ścieżką rozwoju dla dzieci zdolnych. Pozycja jest opublikowaną rozprawą doktorską, obronioną na Wydziale Nauk Pedagogicznych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu w 2017 roku.

Książka składa się z czterech rozdziałów. Trzy pierwsze stanowią teoretyczne ujęcie zagadnień związanych z uczniem zdolnym, edukacją domową oraz podejmowanymi w pracy doktorskiej badaniami. Ostatni, czwarty rozdział stanowi natomiast analizę prowadzonych przez autorkę badań.